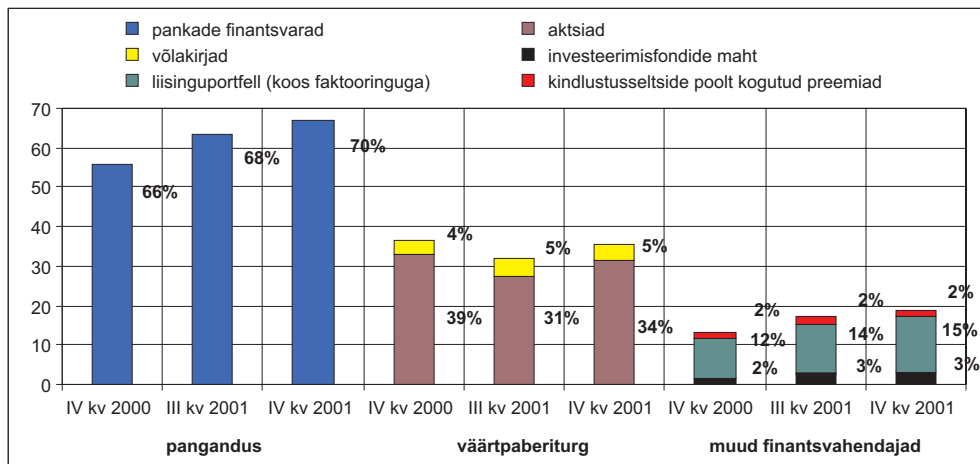

V FINANTSSEKTOR

Finantsvarade kiirem kasv toimus kogu 2001. a jooksul liisingusektoris, kus väljaantud laenude suurenemine ületas endiselt mitmekordselt majanduse nominaalset kasvu (vt joonis 5.1). Sealjuures kasvas pankade ja liisingühingute aasta lõpus üle 45 miljardi krooni ulatunud laenuportfellis eeskätt eraisikute kohustuste osakaal.

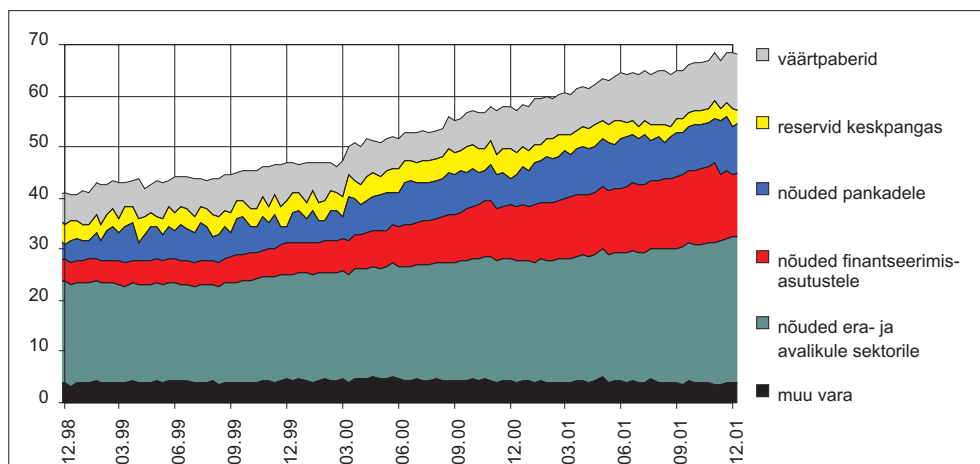

Joonis 5.1. Eesti finantsvahendajate struktuur (mld kr ja % SKP suhtes)

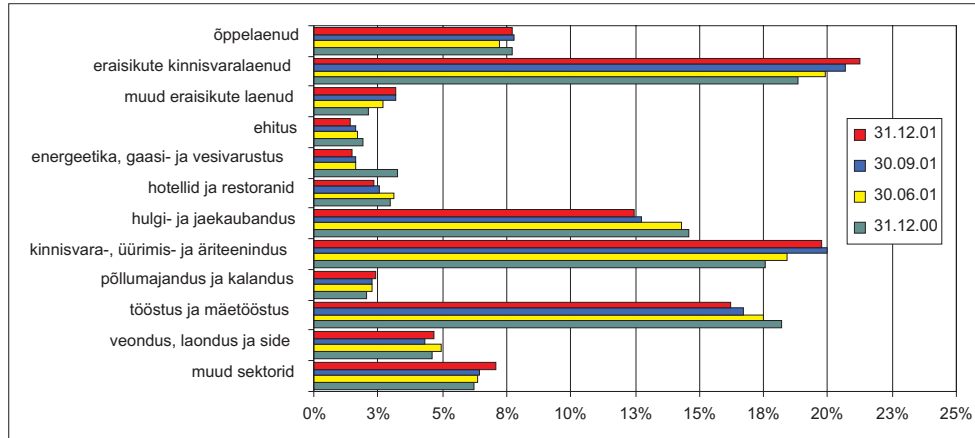
Pangandus

Pankade varad ja nende kvaliteet

Pankade varade maht ulatus 2001. a lõpus 68,4 miljardi kroonini, mis viitab kasvutempo aeglustumisele viimases kvartalis. Varade struktuuris toimus mitmeid nihkeid, millest olulisema tähtsusega oli finantseerimisasutustele väljastatud laenude jäägi vähenemine seoses pankade tütarettevõtete finantseerimisskeemide muutmisega. Selle tulemusena suurenesid varade hulgas likviidsed vahendid ning väärtpaberiportfell (vt joonis 5.2).

Joonis 5.2. Koondvarade struktuur (mld kr)

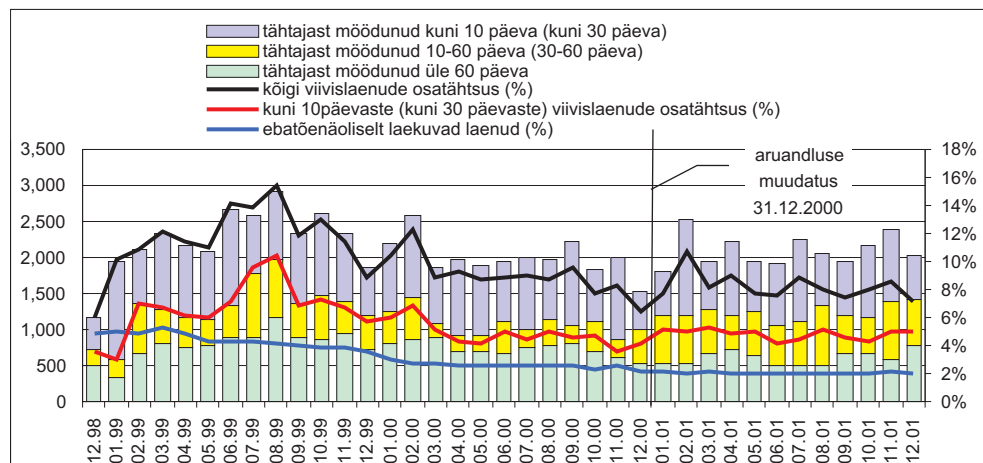

Joonis 5.3. Laenuportfelli jaotus majandusharude lõikes

Seoses pankade tütarettevõtete finantseerimisskeemide muutmisega laenuportfell aasta viimasel veerandil enam ei suurenenud ja moodustas 40,7 mld krooni ehk 60% varade mahust. Realsektori laenuportfelli juuline kasv jätkus ka viimases kvartalis (vt joonis 5.3). Kasvu vedasid põhiliselt äriühingud, kelle laenujääk suurenes 16,8 mld kroonini, ehkki kinnisvaralaenude kasv aeglustus võrreldes III kvartaliga.

Eraisikutele antud laenude maht ületas 9,0 miljardit krooni. Eraisikutele väljastatud kinnisvaralaenude kiire kasv jätkus ja jääk ületas 2001. aasta viimases veerandis 6 mld krooni. Sellega oli kooskõlas pikaajaliste – üle viieaastaste laenude osakaalu kiire kasv, mille tulemusena kerkis nende osatähtsus laenuportfellis aasta lõpuks 51%ni. Lühiajalised ehk alla aastase tähtajaga laenu moodustasid laenuportfellis 14% ning keskmise tähtajaga laenu 35%.

Laenuportfelli kvaliteet oli kogu 2001. aasta jooksul stabiilne. Tervikuna viivislaenude osatähtsus reaalsektori laenuportfellis langes, ehkki üle 60päevaste viivislaenude osatähtsus detsembris tõusis, lähenedes reaalsektori laenuportfellis 3%le (vt joonis 5.4.). Aasta lõpuks moodustasid kulusse kantud halvad laenu 2% ning tasumata viivislaenu 7% reaalsest laenuportfelligist. Kui III kvartalis eraisikute õppe- ja eluasemelaenu viivisosa tõusis, siis IV kvartalis paranes eraisikute laenuportfell kõikide laenu liikide lõikes.

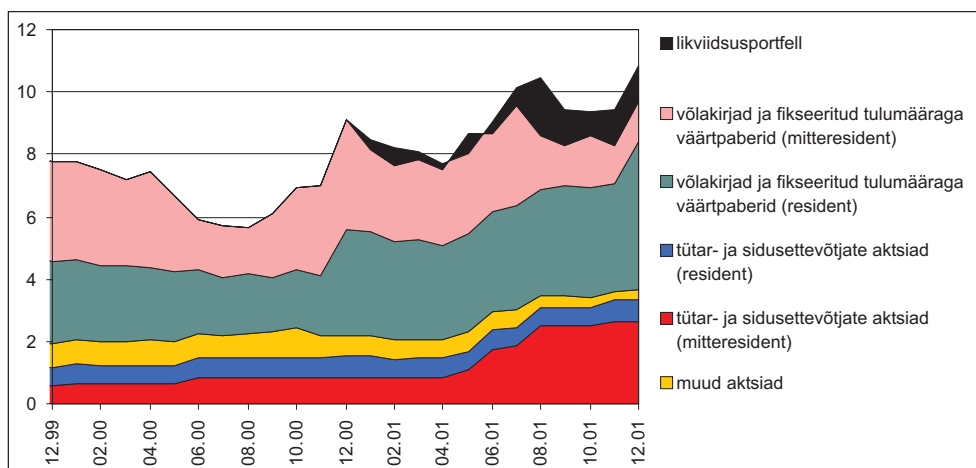

Joonis 5.4. Viivislaenude maht (mln kr, vasak telg) ja osatähtsus avaliku ja reaalsektori laenuportfellis (parem telg)*

* Seoses aruandluse muudatusega 31.12.2000 muudeti viivislaenude tähtajast möödunud päevade vahemikke. Senine kuni 30 päevane vahemik asendus kuni 10 päevase vahemikuga ning 30-60päevane vahemik asendati 10-60päevase vahemikuga.

Majandussektoritest suurenesid viivislaenud kaubanduses ja tööstuses, kus nende osakaal laenuportfellis tõusis vastavalt 10 ja 8%ni. Viivislaenude osatähtsus suurenes hotelli- ja restoranimajanduses, kuid see oli tingitud pigem sesoonsusest. Samas oli IV kvartal is äriliste kinnisvaraalaenude puhul tasumata laenude osakaal madalam nii II kui ka III kvartali lõpu vastavast näitajast.

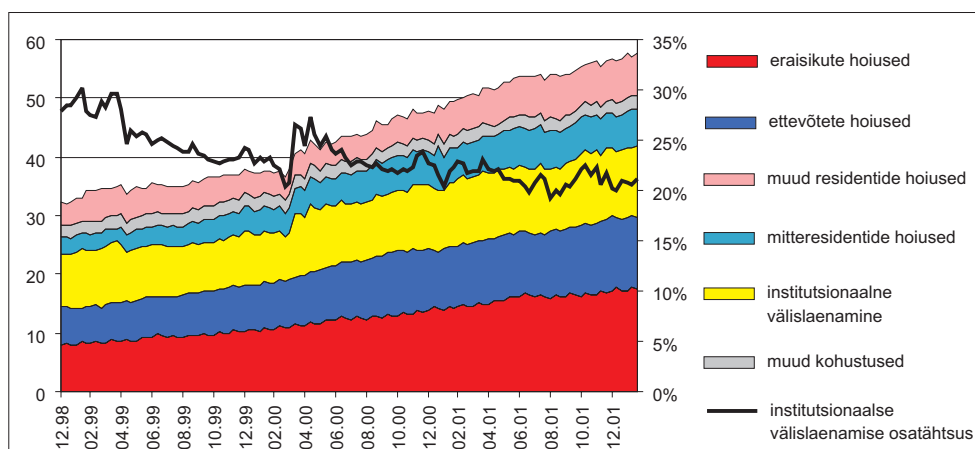
Pankade likviidsusportfelli maht oli 2001. aasta lõpul üle 3,0 miljardi krooni, mis oli seotud eelpool mainitud pankade tütar-ettevõtete finantseerimisskeemide muutmisega. Kodumaiste võlakirjade jääk moodustas 4,8 mld krooni. Kõik võlakirjad kokku moodustasid aasta lõpuks kaks kolmandikku väärtpaberiportfelist (vt joonis 5.5).

Joonis 5.5. Pankade väärtpaberiportfell (mld kr)

Vöörvahendid ja omakapital

Hoiuste kasvutempo 2001. aasta lõpukuudel kiirenes. Eraisikute hoiused ületasid 17 mld krooni ning äriühingute deposiidid jõudsid 13 mld kroonini (vt joonis 5.6). Kuna aga hoiuste kasv toimus üksnes nõudmiseni hoiuste arvel ning sarnaselt 2001. a III kvartaliga tähtajaliste

Joonis 5.6. Koondkohustuste jaotus (mld kr, vasak telg) ja institutsionaalse välislaenamise osatähtsus (parem telg)

deposiitide osa koguni kahanes, siis oli ilmselt tegemist vaid hooajalise sissetulekute suurenemisega seoses pühade ja aastavahetusega.

Tulenevalt pikaajaliste laenude jätkuvalt kiirest kasvust ning nõudmiseni hoiuste märkimisväärselt suurenemisest, süvenes aasta jooksul pankade varade ja kohustuste disproportsioon tähtaegade lõikes.

Pankade kapitali adekvaatsuse keskmine näitaja oli endiselt kõrge, ulatudes aasta lõpuks 14,5%ni.

Omakapitali tulukus

Omakapitali tulukus tõusis 2001. aasta lõpus hüppeliselt, mille tulemusena saavutati aasta koondnäitajaks seni kõrgeim tase – 20,9% (vt tabel 5.1). Viimase kvartali kõrge omakapitali tulukuse põhjuseks oli pankade suur koondkasum, mis oli valdavalt tingitud erakorraliste tulude järsust suurenemisest. Kui jätta kasumi puhul arvestamata erakorraline tulu, siis oleks aasta viimase veerandi omakapitali tulukus aasta madalaim, kuid ületaks siiski 2000. aasta vastavat näitajat.

Tabel 5.1. Pankade tulukust iseloomustavad suhtarvud

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Omakapitali kordaja	10,41	10,69	8,43	6,32	7,08	7,84
Omakapitali tulukus	30,58%	34,86%	-10,09%	9,20%	8,42%	20,90%
Varade tulukus	2,94%	3,26%	-1,20%	1,45%	1,19%	2,66%
Puhastulukus	0,161	0,162	-0,104	0,121	0,107	0,234
Varade tootlikkus	18,24%	20,07%	11,49%	12,02%	11,14%	11,39%
Puhas intressimarginaal	7,51%	6,19%	3,64%	4,72%	4,69%	4,14%

Puhastulukuse puhul on suure koondkasumi mõju mahendanud kõrge kogutulude tase, mis ületas kogukulusid enam kui poole võrra. Kogutulude kõrge taseme tingis finantsinvesteeringutelt saadud tulu järsk suurenemine, mis on omakapitali tulukuse hüppelise tõusu põhjustanud erakorralise tulu allikaks. Intressivälistest tuludest suurenes mahuliselt veel teenustasutulu ja tulu muudest tegevustest, kuid nende kasvutempo ei ole võrreldav finantsinvesteeringutelt saadud tuluga. Intressitulu suhe varadesse jätkas langust peamiselt laenumahu suure kasvu, kuid samuti laenuintresside kahanemise tõttu.

Pankade intressikulude suhe kohustustesse vähenes 2001. a IV kvartalis oluliselt rohkem kui III kvartalis. Sellele avaldas mõju nii intresside langus kui hoiuste kasvutempo taastumine ja osatähtsuse suurenemine nõudmiseni hoiuste arvel. Kaasatava ressursi hinna langus väljendus veel võlakirjade ja allutatud laenude keskmise intressi kahanemises. Intressivälistest kuldudest on administratiiv- ja tegevuskulud küll IV kvartalis mõnevõrra vähenenud, kuid aasta kokkuvõttes ei ole säästu saavutatud. Tegevuskulud on suhtena tuludesse aasta arvestuses isegi suurenenud.

Väärtpaberiturg

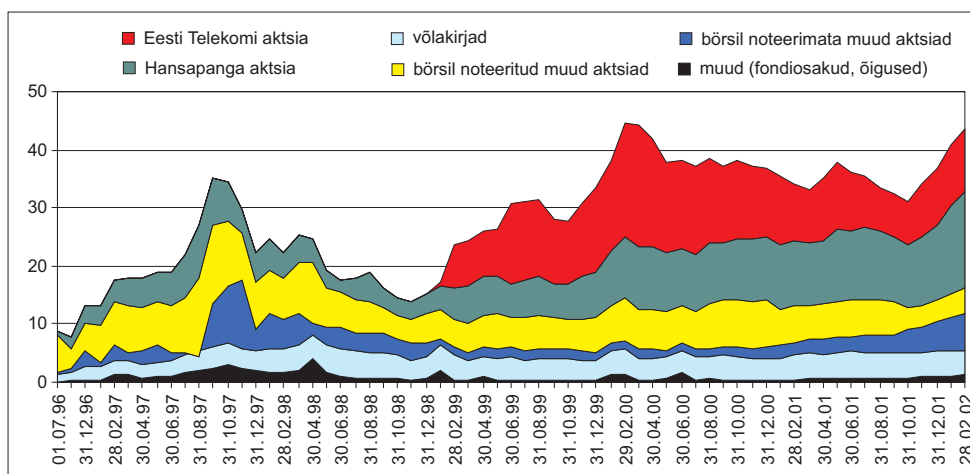
Aktsiaturg

Kuigi 2001. a III kvartalis kardeti investorite riskivalmiduse vähenemist tulenevalt ebastabiilsest majanduslikust ja poliitilisest olukorrast maailmas, oli IV kvartal väärtpaberiturgude kosumise perioodiks. Mõnevõrra üllatuslikult kasvas investorite silmis arenevate turgude populaarsus

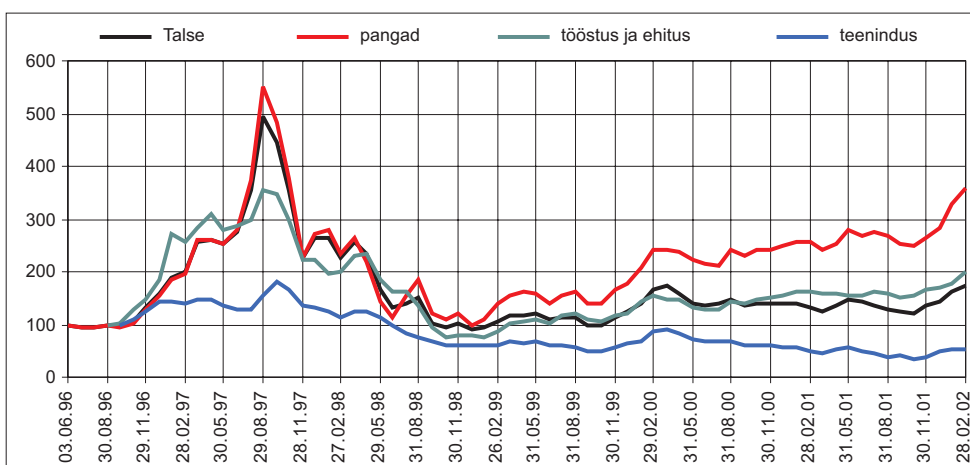
investeeringispiirkonnana, põhiliselt seetõttu, et esimesed märgid arenenud riikide majandus-
surutisest väljumise kohta olid veel nõrgad. Sellest tulenevalt oli arenevate turgude aktsiain-
deksite kasvutempo IV kvartali kokkuvõttes kõrgem kui arenenud riikides.

Välisurgudelt lähtunud huvi tõttu algas Tallinna Väärtpaberibörsil 2001. a IV kvartali
lõpus tõusutsükkel (vt joonis 5.7). Börsi kapitalisatsioon hakkas tõusma juba novembris
(12,6%), detsember oli vaiksem periood (6,0%) kus pigem hoiti või likvideeriti positsioone ning
2002. a jaanuaris toimus taas märkimisväärne aktsiahindade kasv (13,0%). Indeks Talse kasvas
IV kvartalis 17,9% – 122,7 punktilt 144,7 punktini, 2002. a jaanuaris veel 13,2% – 163,8 punktini.
Tallinna Väärtpaberibörsi keskmine päevakäive oli IV kvartalis ligikaudu 15 mln krooni, kuid
2002. a jaanuaris ületas juba 25 mln krooni.

Sektoriti tõusid IV kvartalis enim teenindussektori aktsiahinnad (20,6%), kuna Eesti Telekom
aktsia hind tõusis erinevalt teistest börsiettevõtetest just 2001. a detsembris, kooskõlas muu
maailma tehnoloogia-sektoriga (vt joonis 5.8). Pangandussektori aktsiahinnad tõusid IV kvar-
tali jooksul 12,6% ning tööstus- ja ehitussektori omad 10,7%. Samas on koos 2001. a jaanua-
riga arvestades pangandus- ja teenindussektori aktsiahindade kasvutempo olnud võrreldav
(vastavalt 30,3% ja 27,1%), üksnes tööstus- ja ehitussektori aktsiahindade kasvutempo on
tõenäoliselt välisinvestorite huvi puudumisel teistest mõnevõrra maha jäänud (17,2%).

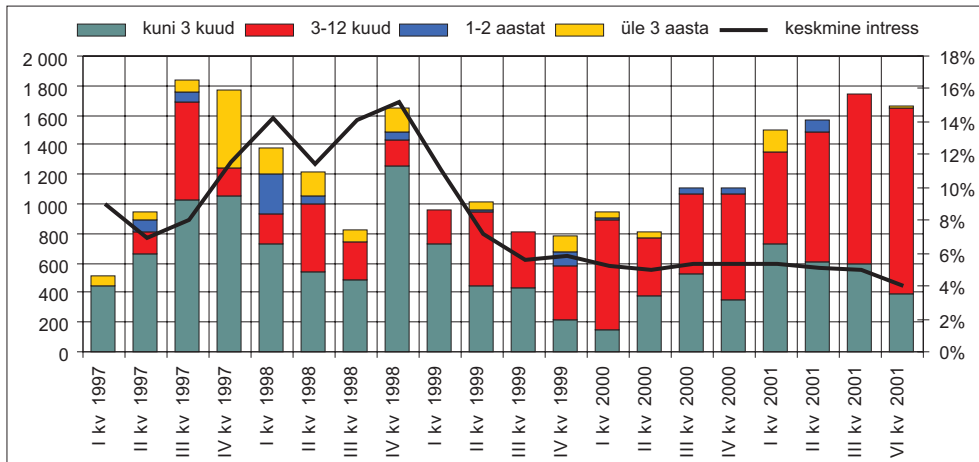
Joonis 5.7. Väärtpaberituru kapitalisatsioon (mld kr)

Joonis 5.8. Talse ja Tallinna Väärtpaberibörsil kaubeldavate aktsiate indeksid
majandussektorite järgi (punkti)

Võlakirjaturg

Võlakirjaturu kapitalisatsioon oli 2001. a lõpul 4,4 mld krooni. Aasta viimases veerandis püsis uute emissioonide maht eelnevate perioodide tasemel (ligikaudu 1,7 mld krooni), samas tegid mõned residentsete ettevõtted väikesemahulisi uusemissioone (vt joonis 5.9.). Aasta lõpuks tõusis residentsete ettevõtete osatähtsus kõigist uusemissioonides üle 25%. Keskmise intress langes 4,0%ni, mis on põhiliselt tingitud turul ülekaalus olevate kõrge krediidikõlblikkusega mitteresidentsete ettevõtete võlakirjade intresside langusest.

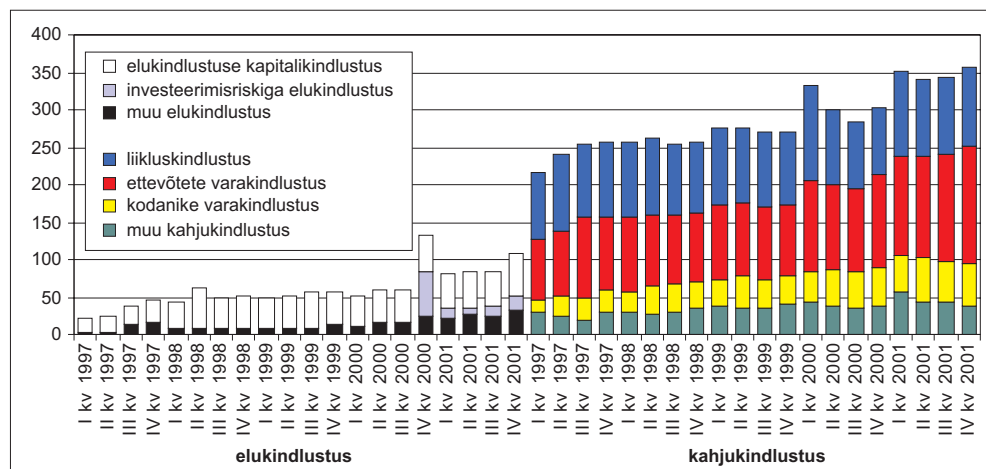

Joonis 5.9. Kvartali jooksul emiteeritud võlakirjad tähtaja järgi (mln kr, vasak telg) ja kroonivõlakirjade keskmine intress (parem telg)

Muud finantsvahendajad

Kindlustus

Kahjukindlustusseltsid kogusid 2001. a IV kvartalis preemiaid 355 miljonit krooni, mis on 17% rohkem kui 2000. aasta samal perioodil (vt joonis 5.10). Teistest kindlustusliikidest

Joonis 5.10. Kindlustusseltside poolt kogutud brutopreemiad (mln kr)

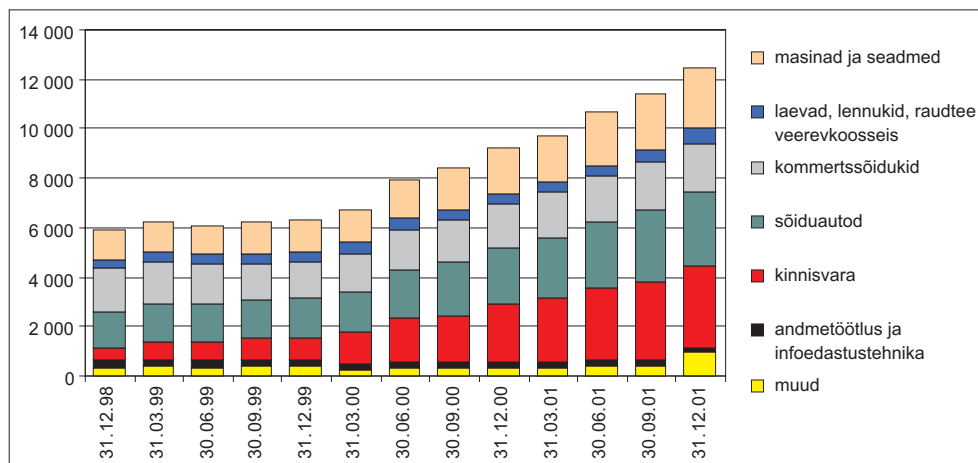
kasvas kiiremini juriidiliste isikute vara- ja vabatahtlik sõidukikindlustus, mis andsid kahjukindlustuse kogupreemiast vastavalt 13 ja 32%. Füüsiliste isikute varakindlustus eriliselt ei kasvanud, mis annab tunnistust aktiivsuse mõningasest vähenemisest eluasemeturul.

Elukindlustusseltsid kogusid IV kvartalis preemiaid 107 miljonit krooni, mis on 27% rohkem kui III kvartalis¹. Kindlustusliikidest sõlmiti kõige enam kapitalikogumiskindlustust, mille osatähtsus kogupreemias ulatus ligikaudu 53%ni. 2001. a viimases kvartalis koguti kapitalikogumiskindlustuse preemiaid 20% rohkem kui III kvartalis. Ka pensionikindlustus kogus eelmiste perioodidega võrreldes IV kvartalis rohkem preemiaid (40%).

Liising

Liisinguportfelli jääk kasvas 2001. a IV kvartalis taas kiiresti ning ulatus detsembri lõpuks 12,4 miljardi kroonini. Selline portfelli jääk tähendab kvartaalset juurdekasvu ligikaudu miljard krooni, mis on võrreldav liisinguportfelli kõrge kasvuga 2000. aasta II kvartalis. Liisinguportfelli kõrval jätkas kasvu 2001. aasta esimeses pooles kiiret arengut alustanud faktooring, mille portfelli jääk suurenes kvartaliga 248 miljonit krooni – 1,69 miljardi kroonini. Seega kasvas liisingu ja faktooringu koondportfelli jääk kvartaliga ligikaudu 1,2 mld krooni (22%), ületades 14,1 miljardit krooni.

Liisinguportfelli struktuuris suurenes 2001. aasta lõpul masinate ja seadmete ning sõiduauto-de liisingujääk, mille osatähtsus ulatus vastavalt 27 ja 30%ni (vt joonis 5.11). Kinnisvaraportfelli jääk ei kasvanud. Majandussektori oli liisingujäägi kasv kiirem veonduse-, laonduse- ja side sektoris, kinnisvarasektoris ning jae- ja hulgikaubanduses. Erasisikute liisinguportfellis kasvas üksnes sõiduauto-de liisimine kinnisvaraliisingu arvel. Erasisikutega oli IV kvartalis seotud veerand liisinguportfelli jäägi kasvust.

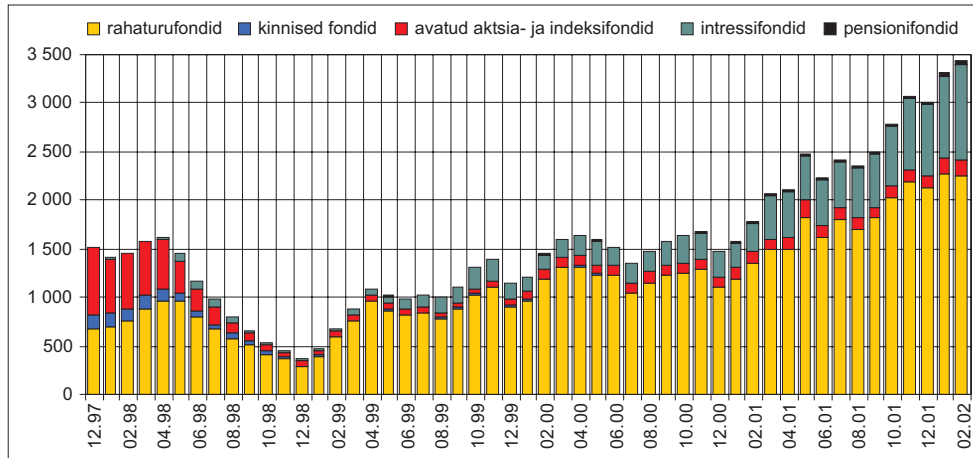

Joonis 5.11. Liisinguportfelli maht ja struktuur objektide lõikes (mln kr)

Investeeringufondid

Investeeringufondide varade maht suurenes 2001. a IV kvartalis 22,1%, ulatudes detsembri lõpuks üle 3 miljardi krooni (vt joonis 5.12). Kogu aasta väldanud varade kasvu tulemusena suurenes fondide maht aastaga 100% ehk 1,5 miljardit krooni. Rahaturufondide keskmine

¹ 2000. aasta sama perioodiga pole 2001. aasta IV kvartalit võimalik võrrelda, kuna 2000. aasta IV kvartalis sõlmiti rekordarv elukindlustuslepinguid tulenevalt 2001. aastal kehtima hakanud maksumuudatustest.

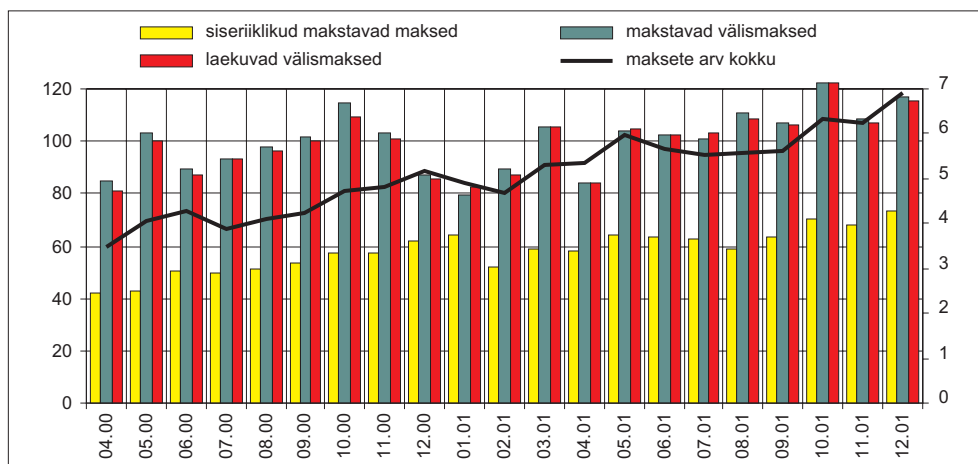

Joonis 5.12. Investeeringufondide maht (mln kr)

tulusus oli III kvartaliga võrreldes 10 baaspunkti võrra langenud (4,1%le). Intressifondide keskmine tulusus kahanes kvartali lõpuks aktsiaturgude kosumise tõttu 5,1%lt 4,6%le. Jaanuaris algas fondide mahu uus suurenemine, mis kasvatas nende jääki 11,2% – 3,36 miljardi kroonini.

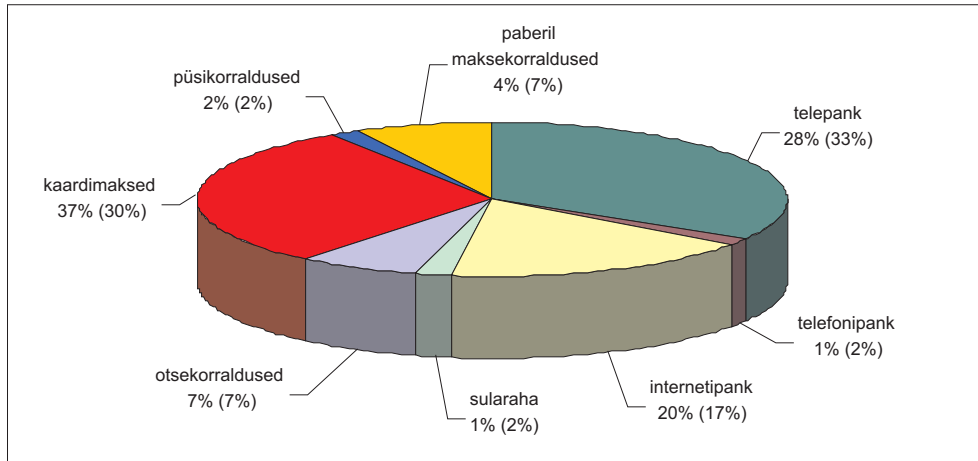
Maksesüsteem

Võrreldes 2000. aasta IV kvartaliga kasvas maksete arv 2001. aasta samal perioodil 33% – ligikaudu 7 miljoni tehinguni kuus. Maksete käive suurenes samal ajavahemikul üle 16%. Koos majandusaktiivsuse vähenemisega alanes nii maksete käibe kui ka arvu kasvutempo. Sarnaselt III kvartalile toimus suurim muutus siseriiklikult makstavate maksete osas, mille käive ning arv suurenesid vastavalt 20 ja 33% (vt joonis 5.13).

Joonis 5.13. Maksete käive liigiti (mld kr, vasak telg) ja maksete koguarv (mln tk, parem telg)

Jätkuvalt vähenes paberil maksekorralduste kasutamine ning elektroonsetest maksevahenditest tele- ja telefonipanga kasutamine. Kui 2000. a IV kvartalis oli paberil maksekorralduste osatähtsus 7%, siis 2001. a samal ajavahemikul juba 4%. Üha enam kasutatakse

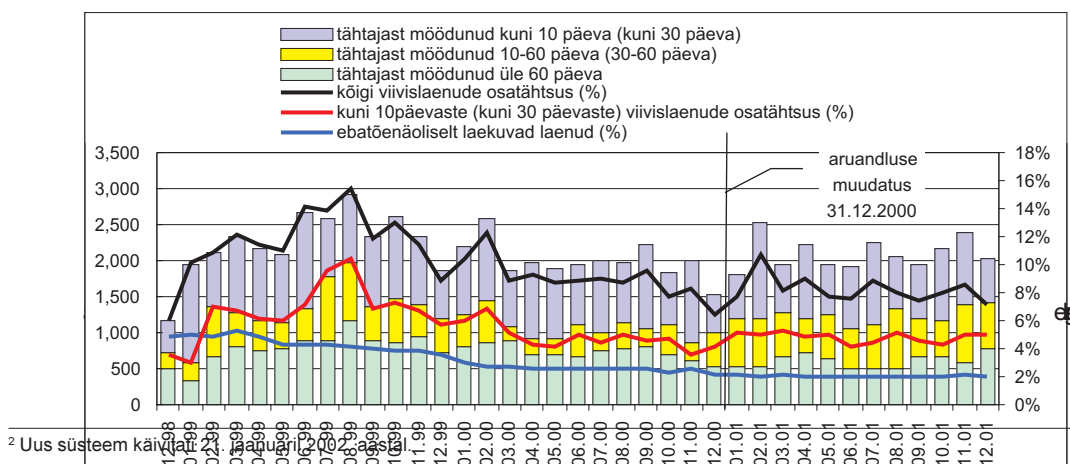
Joonis 5.14. Maksevahendite struktuur 2001. a IV kvartalis (% , sulgudes sama 2000. a IV kvartalis)

internetipanga maksekorraldusi ja kaardimaksud, mille osatähtsus on kasvanud vastavalt 20 ja 37%ni (vt joonis 5.14.).

Pangakaarte oli väljastatud ligikaudu 15% rohkem kui 2000. a IV kvartalis, nende arv ületas 987 000. Pankade uut tüüpi krediitkaartide (aastamaksuta ja vaba tagasimaksega krediitkaartide) juurutamise ja aktiivse müügitöö tulemusena oli IV kvartalis krediitkaartide arv üle 2,5 korda suurem kui 2000. a samal perioodil. Sellele vaatamata on krediitkaartide osatähtsus suhteliselt väike – 11%. Passiivsete pangakaartide osatähtsus vähenes samal ajal 27%lt 16%le.

Läbi Eesti Panga arveldussüsteemi arveldati IV kvartalis üle 3,6 miljoni makse ehk ligi 16% enam kui 2000. a samal ajal. Maksete keskmine suurus ületas 23 000 krooni. Arveldatud maksete struktuuris oli enim tuhande kuni viie tuhande krooni suuruseid makseid, mis moodustasid 34% kõigist arveldatud maksetest.

2001. aasta lõpus valmis Eesti Panga uus arveldussüsteem, mis koosneb kahest alam-süsteemist: reaaliajalisest brutoarveldussüsteemist ja tähtajalisest netoarveldussüsteemist². Brutoarveldussüsteem, kus maksete arveldamine toimub reaaliajas, on mõeldud suurmaksete (üle 15 miljoni krooni) ja kiireloomuliste maksete arveldamiseks, tähtajaline netoarveldussüsteem aga jaemaksete arveldamiseks. Jaemaksete süsteemi kaudu laekunud maksete maksejuhised edastatakse raha saaja

kolm korda päevas (kell 11.00, 14.00 ja 16.00), seega tähendab uue süsteemi juurutamine panga klientidele eelkõige arvelduspäeva pikenemist ja teisest kommertspangast algatud makse kiiremat laekumist oma arvelduskontole.